

STAGIAIRES GEZOCHT

EXPLORING THE VOID!

PUBLIEKSGESCHIEDENISPROJECT BRETEN AMSTERDAM KAMIENICA POLEN

Stichting Nemo, gevestigd in Nemoland Westerpark en Nemoland Polen, biedt masterstages voor een publieksgeschiedenisproject in de Amsterdamse Bretten en het Poolse Kamienica-gebied

Project

Stichting Nemo ontwikkelt een publieksgeschiedenisproject vanuit het concept “lege plekken”. Het uitgangspunt is dat in elk landschap en in elke stad lege plekken zijn; voids, restgebieden, rafelranden, tussenruimten, ‘terrains vagues’, wastelands; niemandsland, plaatsen zonder bestemming, doel of functie. Het gebied is overgelaten aan zichzelf, en de (natuur) elementen hebben vrij spel. Het zijn plaatsen zonder geschiedenis en toekomst, waar alleen actualiteit bestaat. Het natuurgebied de Amsterdamse Bretten en de streek rond de rivier de Kamienica in het Poolse Iser/Reuzengebergte zijn bij uitstek voorbeelden van ‘lege plekken’. Stichting Nemo wil de geschiedenis van beide gebieden onderzoeken en herinneringen verzamelen van (ex)bewoners en gebruikers om een virtueel museum te maken van lege plekken, met diverse media-producties (film, publicaties), evenementen en educatieve programma’s.

Stage-aanbod

Nemo zoekt voor de eerste fase van het project (voorjaar 2016) 2 of meer stagiaires publieksgeschiedenis die de stage willen verbinden met hun scriptie. Nemo heeft veel ervaring met de begeleiding van stages en afstudeerscripties. Nemo zoekt creatieve studenten die zelfstandig kunnen werken. Er is veel ruimte voor eigen inbreng en specifieke deskundigheid/interesse, maar binnen een heldere werkstructuur en taakverdeling, op basis van een projectplan/werkplan met duidelijke eindproducten. De stagiaires werken in een team op locatie (Buurttuinhuus Nemoland Westerpark en in Nemoland Polen) en worden beschouwd als projectmedewerkers. Helaas heeft Nemo geen mogelijkheden voor een financiële vergoeding.

Werkplek

Nemoland Westerpark (feb-april 2016) en een verblijf van ca. 4 weken in Nemoland Polen in mei 2016.

Werkzaamheden

Onderzoek, literatuurstudie, interviews met dorps/buurtbewoners, ontwikkelen van de volgende producten

1. Database, boek, expositie, film, website/FB, wandelingen
2. Wandelkaart/app, game met historische thema-wandelingen en info
3. Educatieve programma’s en leermiddelen voor lokale scholen
4. Toeristische programma’s
5. Organiseren van vrijwilligersprojecten en participatietrajecten voor landschaps/natuurbeheer en (stads)landbouw, en het organiseren van een theater/wandelevenement
6. Opzetten en inrichting van een bezoekerscentrum in Nemoland Westerpark en Nemoland Polen

MET NEMO NAAR NIEMANDSLAND

Nemo is een natuurcoöperatie, gespecialiseerd in expedities naar 'Niemandland' op zoek naar de breuklijnen en lege plekken van het landschap.

Vanaf 1988 organiseert Nemo (Latijn voor *niemand* en Grieks voor *nomade*) struintochten, performances en evenementen in tussenruimten en marges van het landschap.

Vanaf 1999 experimenteert Nemo dagelijks met het daadwerkelijk creëren van 'lege plekken', in de vorm van 'Nemoland-kolonies' in tussenruimten: vanaf 1999 op een verlaten plek in het Poolse Reuzengebergte en vanaf 2008 in een onbekend gedeelte van het Amsterdamse Westerpark.

De Nemoland-kolonies functioneren als 'vacuüm-energiecentrales' die allerlei vormen van creatieve leegte opzoeken en creëren.

In Amsterdam organiseert Nemo al ruim 10 jaar evenementen en programma's om de geschiedenis van de Bretten te beleven en ervaren; in de vorm van theaterwandelingen, het evenement 'Bretten Walkabout', de ontwikkeling van het 'Bretten Natuurpad', het Soelenproject (het tot leven brengen van een 18^e eeuwse landgoed dat bij Nemoland gestaan heeft), het organiseren van historische themawandelingen/ excursies, het opzetten van het samenwerkingsverband Buurtschap Overbraeck en verschillende publicaties. Nemo wil deze activiteiten bundelen en uitbreiden in het Bretten geschiedenis-project, en biedt daarvoor verschillende stageprojecten.

NEMOLAND POLEN

Vanuit Nemoland Polen organiseert Nemo al 16 jaar projecten voor behoud van historisch landschap, uitwisselingsprojecten en verhalenprogramma's gebaseerd op lokale legenden, talloze dorpsfeesten en het Crossroads Festival. Nemoland is een Nemoproject met als doel: duurzame ontwikkeling van de streek en het behoud van natuur/landschap, het cultureel erfgoed en de lokale economie. Nemoland Polen ligt in het niemandsland van midden Europa; in het grensgebied van Polen, Duitsland en Tsjechië. Het gebied was afwisselend een oerbos, het rijk van de Korkonti, een vluchtplaats voor verdreven (heidense) Sorben en Kelten, een eldorado van goud- en kwartszoekers, achterland van Poolse koningen en Silezische hertogen. Ontgonnen vanaf de 13^e eeuw door Duitstalige migranten en daarna Boheems, Oostenrijks, Pruisisch en Duits grensgebied, en sinds 1945 weer Pools.

In 1945 werden op bevel van Stalin alle Duitsers verdreven, en in hun plaats kwamen de verdreven Polen uit het toenmalige oost-Polen (nu Oekraïne). Alle Duitse namen en herinneringen verdwenen. Het Poolse communisme ontkende de herinneringen aan beide verdrijvingen en de jongeren die in de EU opgroeien, kennen hun geschiedenis nauwelijks en groeien op in een landschap zonder geschiedenis. Maar de herinneringen van de verdreven Duitsers en Polen woekeren onder de oppervlakte en buiten de media voort. In het ongerepte en verwaarloosde landschap zijn de sporen van de naamloze geschiedenis goed zichtbaar. Nemo wil deze herinneringen van mensen en landschappen die uit de geschiedenis zijn gevallen, weer naar boven halen in het geschiedenisproject Kamienica, *als eeuwige actualiteit van vluchtelingen, toen en nu.*

Nemoland Westerpark
Overbrakerpad 2
1014 AZ Amsterdam
020-6817013
www.nemoland.nl
voetpaden@gmail.com

facebook: [nemoland westerpark](https://www.facebook.com/nemolandwesterpark)
facebook vereniging: [nemo.wandelaars](https://www.facebook.com/nemo.wandelaars)
wandelblog: <http://voetpaden.blogspot.nl>
over de Bretten: www.bretten.nl
over buurtschap de Overbraeck: www.overbraeck.nl

Nemoland Polen
Kopaniec-Miedzylesie 5
58-512 Stara Kamienica
0048 75-7693605
www.nemoland.org
voetpaden@gmail.com
facebook: www.facebook.com/nemolandpolen

GESCHIEDENIS BELEVEN IN DE BRETEN

Publieksgeschiedenisproject om buurtbewoners te verbinden met natuur en landschap via lokale geschiedenis
www.bretten.nl

Brettenzone; bufferzone en niemandsland

De Brettenzone is een groene scheg/niemandsland en bufferzone tussen verstedelijking, havens, snelwegen en spoorlijnen. Het is een gebied zonder identiteit, waar het historische landschap vrijwel geheel vernietigd is, zonder dat de geplande bestemmingen zijn gerealiseerd. Het gevolg is een rafelrand van mislukte ambities, (tijdelijke) bestemmingen die met elkaar botsen en opdringende verstedelijking die de ecologie van het natuurgebied ernstig aantasten. Ook de verbinding met omringende stadswijken (Geuzenveld, Bos&Lommer) is mislukt. De Bretten is een 'wit' domein, terwijl de allochtone Nederlanders aan de andere kant van de Haarlemmerweg geen band hebben gekregen met het gebied.

Bretten geschiedenisproject

Nemo wil de mensen die herinneringen hebben aan dit gebied (boeren die verdreven zijn, ex-bewoners, gebruikers, krakers) opzoeken en de herinneringen vastleggen. Ook wil Nemo de zichtbare herinneringen van het landschap presenteren in een aantrekkelijke vorm, want de Brettenzone (en de aansluitende natuurgebieden rond Spaarnwoude, Ruigoord en het Geuzenbos) is een tijdmachine waar alle sporen van het ontstaan en de ontwikkeling van het landschap in de marges nog zichtbaar zijn; vanaf de prehistorie, de Romeinen, de Middeleeuwen tot de moderne tijd.

Doel van het project is om de bewoners in de omgeving van de Bretten (bv. in Geuzenveld en Bos&Lommer) te betrekken bij de Bretten, door op zoek te gaan naar natuurbeleving van allochtone Nederlanders en vluchtelingen. Die zoektocht gaat via de Bretten naar herinneringen aan natuurbeleving in de eigen levensloop en familiegeschiedenis. Dat kan betekenen dat we via de Bretten uitkomen bij bergdorpen en stadstuintjes in Marokko, Turkije, Antillen, Suriname en Syrië. De herinneringen aan vergeten natuurervaringen, kan een trigger en katalysator zijn om de natuur in de Bretten (op) te waarderen. Ook willen we (jeugd)verhalen, sprookjes en mythen verzamelen van allochtone Nederlanders over natuur en landschap; zij hebben (via hun oma's?) immers nog verbinding met een tijd waarin natuurbeleving was verbonden met magie en mythen. In onze cultuur is die band al vele eeuwen geleden doorgesneden.

Het risico is dat die toe-eigening, het actualiseren van herinneringen, uitloopt op Surinaamse 'landjes' in de Bretten, pluktuinen of Marokkaanse soeptuinen, misschien wel een openlucht moskee of tempeltje.

De Bretten kan een 'actual zone' worden van/voor mensen die in de buurt leven. Geen stadspark met walmende barbecues, maar leefnatuur, waar mensen, herinneringen en natuur/landschap naar elkaar toegroeien, vanuit de visie dat integratie van allochtone Nederlanders niet (alleen) gaat via aanpassing aan een dominante cultuur die de culturele en religieuze eigenheid ontkent of miskent, maar (ook) via natuur/landschapsbeleving. En de Bretten kan daarvoor een medium zijn, een lege plek en 'actual zone' die hiervoor een open ruimte creëert.

Ook voor de omgeving van Nemoland Polen heeft Nemo een vergelijkbaar geschiedenisproject ontwikkeld. Doel van beide geschiedenisprojecten is een ontdekkingsreis naar legen plekken; een "urban exploration", infiltration naar de verbijsterende actualiteit. De reis naar de empty spaces, is een sprong in het duister; in de zwarte poel (beide Nemolanden bevatten een poel) van de dingen (mensen/landschap) die vergeten, verdrongen en naamloos geworden zijn.

Gebied

Landschapspark de Bretten is onderdeel van de Radiaal West; een natuurgebied (groene scheg) tussen het centrum van Amsterdam (Haarlemmerpoort) en de duinen bij Velsen, via Westerpark, oud Sloterdijk, Westpoort, de Bretten, Geuzenbos, Spaarnwoude, Stelling van Amsterdam. Het gebied volgt de restanten van het Oer-IJ en de middeleeuwse Spaarndammerdijk en functioneert als groene buffer en ecologische/recreatieve zone tussen verstedelijking, havens, Schiphol, spoorwegen en snelwegen.

Project

1. De Bretten beleven als plaats van herinnering

- a. Interviews met ex-bewoners, gebruikers en bezoekers van het gebied
- b. Verzamelen van verhalen, foto's, documenten
- c. Onderzoek naar natuurbeleving en de geschiedenis van (veelal allochtone) buurtbewoners

2. **De Bretten beleven als plaats van geschiedenis** Onderzoek naar de lagen van het landschap. In tegenstelling tot de stedelijke omgeving zijn in het gebied de sporen van het ontstaan en de ontwikkeling van het landschap nog zichtbaar en beleefbaar.
 - a. Tot 1000 Prehistorisch, ontstaan van het landschap, Oer-IJ, veenvorming
 - b. 1000-1200 Ontginning, kerstening, graven van Holland
 - c. 1200-1600 Dijken en dorpen
 - d. 1600-1800 Infrastructuur (trekvaart) en landgoederen
 - e. 1800-1939 Als achterland van verstedelijking
 - f. 1939-nu Verstedelijking, vernietiging van het historische landschap
3. **De Bretten ervaren als plaats van mythen en legenden**
 - a. Verzamelen en uitbeelden van lokale mythen en legenden

Brettenzone

De Brettenzone is niet alleen een groene scheg tussen de havens en woonwijken van (Nieuw)West, maar ook een zone die een enorme geschiedenis heeft met een groot aantal materiële overblijfselen.

Vanouds lag hier niet alleen de grens tussen Romeinen en Friezen, Kennemerland en Utrecht/Amstelland, de graven van Holland en bisschop van Utrecht, maar ook de scheiding tussen het IJ en de polders ten zuiden daarvan (in de latere gemeente Sloten), vanaf 1300 beschermd door de Spaarndammerdijk. Deze liep, en loopt deels nog, in de lengte door het hele gebied. IJ en dijk vormden de verkeersverbinding tussen Amsterdam en Haarlem. Het IJ was echter gevaarlijk en de dijk was smal en bochtig. De dijk was wel een geliefde wandelroute, waardoor diverse herbergen en tapperijen zich hier vestigden. Huis te Bretten is zelfs de naamgever van het gebied. Ten zuiden van de dijk lagen de veenweidegebieden (die er al vanaf het jaar 1000 waren), de latere polders die behoorden tot de enorme agrarische gemeente Sloten.

De grote verandering in verkeersstromen kwam rond 1630. In dat jaar werd de Haarlemmertrekvaart gegraven, die een betere (vaar)verbinding tussen Amsterdam en Haarlem opleverde.

Deze vaart ligt er tussen Amsterdam en Halfweg nog helemaal. Ook het jaagpad en de rijweg ernaast zijn er nog, maar wel geasfalteerd en verbreed tot snelweg.

De trekvaart was ook een interessante vestigingsplaats voor de buitens van rijke Amsterdammers. Soelen is een van de bekendste, maar hiervan is alleen de locatie nog over, net als van de andere buitens.

De derde grote verkeersverbinding ligt er sinds 1839, de eerste spoorlijn van Nederland, tussen Sloten (later geannexeerd door Amsterdam) en Haarlem. Het tracé hiervan is (evenwijdig aan de trekvaart) nog goed te volgen.

Het gebied veranderde pas echt door de drooglegging van het IJ en het daarin gegraven Noordzeekanaal. Ten noorden van de Spaarndammerdijk kwamen grote stukken polder te liggen, waar zich later de havens van Amsterdam vestigden. Tussen havens en trekvaart ontwikkelde zich een zone waar weinig mee gebeurde, totdat het Algemeen Uitbreidingsplan van Amsterdam deze strook als buffer zag tussen de havens en de nieuw te bouwen woonwijken van het latere Nieuw-West.

Het werd een echt restgebied, met ruimte voor sportvelden, tuinparken en schooltuinen.

In de jaren 1960 leek het gebied helemaal te gaan verdwijnen door puinstort en ophoging met zand, als voorbereiding op de uitbreiding van de havens en de daarbij behorende industriegebieden.

Door de tragere ontwikkeling hiervan bleven de opgespoten terreinen echter braak liggen. Wel verdween de Spaarndammerdijk grotendeels, zij het dat de nieuw aangelegde Rijnlandse Waterkering zijn functie overnam als secundaire waterkering.

Het enige dorpje in het gebied, Sloterdijk, verdween ook grotendeels, mede door de aanleg van de Ring. De kerk en enige oudere huizen aan een stukje dijk zijn echter bewaard gebleven. Ondanks alle veranderingen blijft de Brettenzone bij Amsterdam-West opvallend rijk aan monumentale gebouwen en terreinen. Zo is er sinds 1891 het Westerpark, vanaf 1885 de Westergasfabriek en in 1893 begraafplaats St. Barbara. De laatste resten van het veenweidegebied zijn te vinden op de tuinparken en naast St. Barbara. Hier weer naast bevindt zich de Buurtboerderij, de laatste rest van de agrarische geschiedenis van het boerendorp Sloten, ooit de voorraadschuur van Amsterdam en in 1921 door deze stad geannexeerd. Bij Nieuw-West wordt het gebied minder bepaald door monumenten, maar meer door sportvelden en tuinparken. Hier liggen ook de natuurgebieden van de Lange Bretten. Aan de westzijde sluit Halfweg de Brettenzone op een monumentale wijze af. Het ligt aan de Spaarndammerdijk (die vanaf hier ononderbroken doorloopt naar de duinen), aan de trekvaart (die hier even onderbroken werd, waardoor er een nog bestaande herberg ligt) en aan de oudste spoorweg van Nederland. De sluizen van de uitwatering van de Haarlemmermeer uit 1654 geven nog een indruk van de ooit fragiele waterstaatkundige situering van Halfweg tussen IJ en Haarlemmermeer (drooggelegd in 1852). Niet voor niets had Rijnland hier zijn Gemeenlandshuis, waarvan de gevel uit 1645 nog bestaat. Overigens is deze weer opgenomen in het ensemble van fabrieken van de CSM, nu Sugar City.

ENJOYING HISTORY

PROJECT 'KAMIENICA, STREAM OF STORIES'

Plan for a local chronicle of the history of Chromiec (Ludwigsdorf), Antoniów (Antoniwald), Międzylesie (Ramberg), Boza Góra (Gotthard mountain) and the Jizera Mountains (Isergebirge), gmina Stara Kamienica (Alt Kemnitz), Dolny Śląsk (Lower Silesia) in Poland as an example project for experiencing and enjoying the traces of history as source of European history. www.nemoland.org

Goals

1. Experiencing the village as memory space

- a. Collecting stories, pictures, documents about the Polish inhabitants after 1945 to today
- b. Interview with different Polish generations, new settlers, artists, youth
- c. Awareness and understanding of the identity and continuity of local Polish history.
- d. Promotion of the German and touristic interest in Polish local history

2. Experiencing the villages of space of myths and legends

- a. Collecting stories about Celts, Zobts, Sorbs, Walloons, Schwenckfelder, Putzkeller
- b. Collecting local legends connected with landscape and nature, e.g. sources, cultplaces, rocks, walls (Wolfgangsource, Kreuzstanne, Abendburg, Flins etc.)
- c. Promotion of initiatives to experience the mythical history

3. Experiencing the village as space of history

- a. Collecting stories about
 - i. Walloons, Mining and glassworks
 - ii. Peasant cultures and artisans, e.g. weavers, mills
 - iii. Political and religious history (Piasts, Schaffgotsch, Duchy of Liegnitz and Jauer, Bohemia, Austria, Prussia, Germany, war and forced displacement, Polish settlers, communism, EU, modern era, local economy, threats from mining and other developments
- b. Evaluation and protection of local natural and cultural monuments and crafts
- c. Connection of local history with European history

Phases and products

1. Book, Exhibition, FB / website and event (Festival)
2. Hiking maps with historical theme hikes and Tourist Info
3. Tourist Promotion for local, ecological and cultural tourism
4. Historical educational programs for local schools
5. Exchange projects and internships for foreign students
6. Volunteer projects for cultural and landscape conservation and sustainable / ecological development

Why?

This region in the Jizera Mountains between Kopaniec (Seiferschau), Kwieciszowice (Blumendorf) and Szklarska Poręba (Schreiberhau), basin of the Kamienica river (Kemnitz) received, contrary to the Giant Mountains little attention from historians and culture researchers, even though the traces of the oldest glassworks, pagan worship places, the most beautiful half-timbered weaver houses and many natural and agricultural monuments are located here. Nowhere else is in immediate reach such a rich variety of nature, culture and landscape, in the heart of Europe, between Prague, Dresden and Wrocław. The special features of this region are originating from the 18th century, like traces of early cultivation (such as stone walls, terraces, millbrooks, fords and paths), which are mostly still intact. The richness of nature is unique. Plants that are already extinct in Western Europe, are still to be found here. Like many other border regions in Europe, this area runs into danger due to lack of care, growing wasteland and the threat of devastating mining projects. But it is also necessary to maintain the social structures and to raise awareness for the conservation, maintenance and restoration of old houses, cultural monuments and to implement careful modernization.

Editorial staff

The Polish Fundacja Nemo will coordinate the project and realize the products.

Editorial and supporting members are local people from the village, gathering in Swietlica Chromiec, the Silesian history and culture researcher Ullrich Junker, dr. Józef Zaprucki, mgr Robert Rzeszowski (Muzeum Karkonoskie) and the Nemo-staff. We also look for Polish and German historians, students and former residents.

Language: All texts will be translated and published in Polish, English and German.

Coordinator: Peter Spruijt, Fundacja Nemo, Międzylesie 5, Stara Kamienica.

Tel. (0048)75-7693605 - 0031653604513 – voetpaden@gmail.com – www.nemoland.org

Planning

Preparation: 2015

Phase 1, 2, 3: 2016

Phase 4, 5, 6: 2017

The region

First traces of settlement in Silesia in the 2nd century date back to Celtic tribes, which were soon followed by the Vandals. They founded the Kingdom of Silinger to which perhaps the name 'Silesia' returns. Other interpretations lead to the Slavic name of Zobten, Slesa, Flinz. From the 6th century Slavonic traces can be found. At the time of founding the Polish state to 960, the area was Polish under the rule of the Silesian Piast Dukes. In Alt Kemnitz (Stara Kamienica) the ruins of a Piast castle bear witness to this time.

Since the 12th century the Silesian Dukes invited German to settle into the country, who also founded cities and villages in the Giant Mountains. Over the centuries the German language and culture prevailed. In the 14th century the Silesian Piasts – as dukes of Jauer- assumed the Bohemian Crown. By succession, the country fell to Austria in 1526. In 1741 Frederick the Great conquered the area and Silesia became Prussian. This brought first of all the Protestants religious freedom. Until 1945, the Giant Mountains, like the whole of Lower Silesia belonged to Germany. After the war, the German residents had to leave the area.

Most Poles who now settled there, came originally from the former Polish eastern territories (today parts of the Ukraine, Byelorussia and Lithuania) that were annexed by the Soviet Union; they too had to leave their ancestral home. For a long time because of the fear that Germany could reclaim the area again, they hardly invested in the region, in workplaces and (tourist) infrastructure. After the fall of communism, unemployment increased, since many industrial and agricultural enterprises had to close down. Therefore, the rural areas hardly benefit from the growing prosperity in the Polish cities. The unemployment problem is great and the social arrangements are inadequate. Tourism focuses on some big cities, the Giant Mountains and some spas; tourism in rural areas is very weak. The environment is badly damaged by the adjacent industries. Until recently, the area was known as the 'black triangle'. In the meantime, much has been invested into the renovation of the polluting factories and reforestation. Both Polish authorities and European Union agreed that the long-term development of the area must be a common goal; social, ecological and economic problems must be solved together. Long-term revival of tourism should be supported, through its incentive for creating natural and cultural preservation.

LEGE PLEKKEN – een verkenning

In elk landschap en in elke stad zijn lege plekken; restgebieden, rafelranden, tussenruimten, ‘terrains vagues’, voids, wastelands; onland of niemandsland, plaatsen zonder bestemming, doel of functie. Het gebied is overgelaten aan zichzelf, en de (natuur) elementen hebben vrij spel. Het zijn plaatsen zonder geschiedenis en toekomst, waar alleen actualiteit bestaat in de vorm van synchronie: omdat verleden en toekomst gelijktijdig in het heden ontstaan in een 5^e dimensie van tijd&ruimte, als een doos van Pandora of doos met Schrödinger’s kat, niet gebonden aan zwaartekracht en de pijl van de tijd.

In de planologie is het begrip ‘lege plek’ een veel gebruikt concept (in het voetspoor van de kraakbeweging en de stadsnomaden) omdat juist op naamloze lege plekken in de stad creatieve nieuwe bestemmingen ontstaan. Ook in de moderne muziek (minimal music), de (atonale) poëzie en in de kunst (dada, fluxus, situationisme) is de interval/stilte, de leegte en de tussenruimte een ruimte waaruit het ‘evenement’ ontstaat. Vaak wordt de link gelegd met het taoïsme; tao als (levens)weg van de leegte in het midden, ‘zwerfend in het land van niemendal’.

Twee films met tussenruimte als rode draad, zijn *Himmel über Berlin* van Wenders (tussenruimte als het niemandsland tussen de Berlijnse muur) en *Stalker* van Tarkovski (tussenruimte als verboden zone). In het politieke domein is de tussenruimte terug vinden als lege plek zonder menselijk ingrijpen (Oostvaardersplassen, buurten waarop de overheid geen vat meer heeft) of juist als open ruimte/kruispunt van sociale bewegingen (Spui, kraakbeweging, Occupy, Tahrir, Maidan). In de mythologie verschijnt de tussenruimte vaak als een afgelegen kruispunt bevolkt met demonen of goden (crossroads demons, Hecate). In de filosofie situeert Heidegger het Zijn in de tussenruimte (veldweg, brug, open plek) en voor Deleuze is het ‘tussen zijn’ inter esse (nomadic space, planes of consistency) de kern van zijn denken. In de Nederlandse literatuur is Nescio bij uitstek de wandelaar/schrijver van de tussenruimte als ‘landschap zonder naam’. Eerst in de vorm van een kolonie (Walden/Tames) in het spoor van Frederik van Eeden, en later als ruimte van het doelloos zwerven (Uitvreter, Dichtertje, Titaantjes). De psychologie is misschien wel het meest vertrouwd met ‘lege plekken’, als de ruimte van het tekort, de lacune, het stotteren/haperen, het stilvallen en de verspreking, waar het onbewuste (het Reële) de regie overneemt van het bewuste denken, en verborgen en verdrongen betekenissen aan de oppervlakte komen.

Het concept van lege plekken mag niet verward worden met de “innerlijke tijd” van bv. Joke Hermsen (“Stil de tijd”) die tussentijd verwisselt met een alternatieve tijdsbeleving van rust in een drukke buitenwereld. Het is ook geen recreatiepark (leisure) en geen (gesubsidieerde) broedplaats in verlaten bedrijfsgebouwen (Westergasfabriek, Hallen, Roest).

Lege plekken zijn juist no-go area’s, tijdloos en zinloos door hun verbijsterende actualiteit waarin het heden veel zichtbaarder en reëler is dan op de academies, in musea en in de media, waar alleen representaties van het heden/reële worden gecultiveerd en gekopieerd.

Lege plekken zijn de betekenisdragers van deze tijd. Sinds 13-11-15 zijn wij allemaal vluchtelingen in empty spaces, en delen we hetzelfde lot als de vluchtelingengolven; als we in staat zijn de reële actualiteit toe te laten. Op de vlucht verliezen we onze geschiedenis, herinneringen en mythen. Er is alleen een monsterlijk ‘heden’; actual zone, ‘achter de lege schermen’ van de (sociale) media. In de tussenruimte breekt ‘het Reële’ door als een Grendel of Minotaurus in het labirint van de geschiedenis.

Natuurlijk zullen de keizerrijken en media van deze tijd, de oorlog verklaren aan het monster, en de tussenruimte willen pacificeren, harmoniseren, centraliseren en digitaliseren (en er een app, museum of stads/landschapspark van maken). Maar de tussenruimte woekert verder buiten het politieke en academische discours, buiten de media, op lege plekken van de Matrix.... Om door te dringen in deze verbijsterende actualiteit, is het nodig af te dalen in de tussenruimte, en het politieke discours, de instituten (musea, podia, academie, tempels) van de Matrix en de domeinen van de media te verlaten. Alleen dan kunnen herinneringen zonder naam teruggevonden worden en weer een naam krijgen, kunnen mensen zonder geschiedenis een bestaansrecht en misschien bestaansmiddelen krijgen; kan een waardevol bedreigd landschap zonder naam, status en bestemming beschermd en misschien gered worden. Maar dat kan alleen door op zoek te gaan naar de talloze anonieme en vergeten (en misschien voor gek verklaarde) boodschappers en levenskunstenaars van de tussenruimte, en hun verhalen te noteren en publiceren. En ook door het landschap zelf aan het woord te laten; de reële geschiedenis van het landschap aan te horen, dat verdwenen is onder het zand, het asfalt, beton, blik en de stadsparken van de verstedelijking; die de reële werkelijkheid bedekt als een trage Lethe, het zand van Klaas Vaak.